

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра методики та практики викладання іноземної мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи
Олександр ГОЛОВКО

« _____ » _____ 2022 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Культура мовлення

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 03 Гуманітарні науки

спеціальність 035 філологія

освітня програма Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова мова, Німецька мова та література і переклад та англійська мова, Французька мова та література і переклад та англійська мова, Переклад (іспанська та англійська мови), Переклад (китайська та англійська мови), Переклад (арабська та англійська мови)

спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська, 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша - німецька, 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша - французька, 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша - іспанська, 035.065 Східні мови та літератури (переклад включно), перша - китайська, 035.060 Східні мови та літератури (переклад включно), перша - арабська

вид дисципліни за вибором

факультет іноземних мов

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету іноземних мов

“26” серпня 2022 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Анастасія ПТУШКА, доцент, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри методики та практики викладання іноземної мови.

Програму схвалено на засіданні кафедри методики та практики викладання іноземної мови

Протокол від “26” серпня 2022 року № 10

Завідувач кафедри методики та практики викладання іноземної мови

_____ Анастасія ПТУШКА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантами освітніх (професійної/наукової) програм (керівниками проектних груп) Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова, Німецька мова та література і переклад та англійська мова, Французька мова та література і переклад та англійська мова, Переклад (іспанська та англійська мови), Переклад (китайська та англійська мови), Переклад (арабська та англійська мови)

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи) Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова
_____ Людмила СОЛОЩУК
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи) Німецька мова та література і переклад та англійська мова
_____ Олеся МАЛАЯ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи) Французька мова та література і переклад та англійська мова
_____ Марія БЄЛЯВСЬКА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи) Переклад (іспанська та англійська мови)
_____ Діана ПЕСОЦЬКА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи) Переклад (китайська та англійська мови)
_____ Юлія ЛАХМОТОВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи) Переклад (арабська та англійська мови)
_____ Магда КАБІРІ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету іноземних мов

Протокол від “26” серпня 2022 року № 5

Голова науково-методичної комісії факультету іноземних мов

_____ Анна КОТОВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Культура мовлення» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програм Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова мова, Німецька мова та література і переклад та англійська мова, Французька мова та література і переклад та англійська мова, Переклад (іспанська та англійська мови), Переклад (китайська та англійська мови), Переклад (арабська та англійська мови) першого (бакалавського) рівня зі спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська, 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша - німецька, 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша - французька, 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша - іспанська, 035.065 Східні мови та літератури (переклад включно), перша - китайська, 035.060 Східні мови та літератури (переклад включно), перша - арабська

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: формування у студентів навичок культури мовлення і здійснення виховання, освіти і розвитку особистості студента у процесі навчання.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

Формування наступних загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку філології, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК3. Здатність спілкуватися усно й письмово державною мовою.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. Здатність приймати обґрунтовані рішення в професійній діяльності.

ЗК11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Оволодіння загальнонауковими знаннями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Формування наступних фахових компетентностей:

ФК6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову в усній та письмовій формі, у жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ФК9. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК12. Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

ФК13. Здатність до організації ділової комунікації англійською та українською мовами.

1.3. Кількість кредитів 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни
За вибором
Денна / змішана / дистанційна (згідно наказу університету) форма навчання
Рік підготовки
2-й
Семестр
3-й
Лекції
32 год.
Практичні, семінарські заняття
0 год.
Лабораторні заняття
0 год.
Самостійна робота
58 год.
у тому числі індивідуальні завдання
0 год.

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти наступних результатів.

ПРН1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН3. Організувати процес свого навчання та самоосвіти, постійно підвищувати фахову компетентність.

ПРН4. Демонструвати розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства.

ПРН5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

ПРН10. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

ПРН14. Використовувати мови в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1 (теми у розділі відповідають темам лекційних занять).

Тема 1. Культура мовлення як педагогічна необхідність. Поняття «мова». Функції мови. Державна, національна та літературна мови. Мовна норма. Типи норм. Мова і мовлення. Мова і мислення. Мовленнєве спілкування. Поняття «культура».

Тема 2. Поняття «культура мови» і «культура мовлення». Відомі оратори та лектори. Критерії культури мовлення.

Тема 3. Стили мови. Комунікативні якості культури мовлення та їх зв'язок із стилями мови. Культура мовлення і мовленнєві помилки. Мовленнєва культура учителя. Структура культури мовлення. Її комунікативні ознаки (Ч1).

Тема 4. Структура культури мовлення (Ч2). Її комунікативні ознаки. Спілкування і комунікація (Ч1).

Тема 5. Спілкування і комунікація (Ч2).

Тема 6. Спілкування і комунікація (Ч3).

Тема 7. Культура мовлення та діловий етикет. Особливості дипломатичного протоколу й етикету (Ч1).

Тема 8. Культура мовлення та діловий етикет. Особливості дипломатичного протоколу й етикету (Ч2).

Тема 9. Невербальна комунікація (Ч1).

Тема 10. Невербальна комунікація (Ч2).

Тема 11. Публічний виступ. Презентація та самопрезентація (Ч1).

Тема 12. Публічний виступ. Презентація та самопрезентація (Ч2).

Тема 13. Підготовка оратора до виступу.

Тема 14. Мовленнєва культура педагога. Специфічні особливості та функції педагогічного спілкування (Ч1).

Тема 15. Мовленнєва культура педагога. Специфічні особливості та функції педагогічного спілкування (Ч2).

Тема 16. Комунікативна поведінка педагога. Мовленнєва культура як складник професійної майстерності педагога. Методика саморозвитку мовленнєвої культури педагога. Приклади наочних презентацій студентів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин					
	Денна / змішана / дистанційна (згідно наказу університету) форма навчання					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	8	9	10	11	12	13
Розділ 1.						
Разом за розділом 1	90	32				58
Усього годин	90	32				58

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

Не передбачено робочим навчальним планом

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Підготовка до лекцій, робота з конспектом та теоретичною літературою. Робота з методичними матеріалами.	58
	Разом	58

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено робочим навчальним планом

7. Методи навчання

- Словесні методи: розповідь, бесіда, лекція.
- Наочні методи: презентація, демонстрація, ілюстрація.
- Практичні методи: складання конспектів, рефератів, доповідей, виконання практичних завдань, усне обговорення ситуацій, виконання тренувальних вправ, дискусія.
- Організація самостійного пошуку студентів.
- Робота з літературою, аудіо та відеоматеріалом.

8. Методи контролю

1. Метод усного контролю: фронтальне та індивідуальне опитування протягом заняття.
2. Метод самоконтролю.
3. Метод письмового контролю.

9. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні екзаменаційної роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Екзамен	Сума
Розділ 1	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		
20	Не передбачено робочим навчальним планом	Не передбачено робочим навчальним планом	20	80	100

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Розділ 1:

20 балів - презентація в PowerPoint та її аналогія в усній презентації, яка розрахована на 50 слайдів

Екзаменаційна контрольна робота 80 балів - 10 відкритих питань (1 правильна відповідь - 8 балів)

Критерії оцінювання усного виступу

Критерій	Максимальна кількість балів
Перше враження, відповідність умовам	1
Відповідність мови особливості аудиторії: якисна, зрозуміла, дохідлива	1
Переконливість висловлювань.	2
Логічність, аргументованість	2
Володіння матеріалом	2
Лаконічність виступу	2

Критерії оцінювання презентації

(За кожний підрозділ нараховується 1-2,5 б.)

2,5 б.	2 б.	1,5 б.	1 б.
Мета			
Всі частини презентації пов'язані з метою і предметом дослідження	Всі частини презентації містять важливі твердження за темою дослідження.	Основні частини презентації містять важливі твердження за темою дослідження, але деякі фрагменти не мають відношення до теми	Презентація має тему, однак багато її частин не має відношення до теми дослідження
Висновки			
Результати дослідження узагальнюються з метою формулювання важливих і значущих висновків за темою дослідження	Результати дослідження узагальнюються з метою формулювання висновків за темою дослідження	Деякі висновки є нелогічними і необґрунтованими	Висновки практично відсутні або є нелогічними
Ключові положення			
Презентація має основні ключові положення, які повністю розкривають тему дослідження	Презентація має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження	Презентація має в основі декілька ключових положень, однак вони перевантажені інформацією або позбавлені інформації	В презентації не визначені ключові положення

Структура			
Презентація починається слайдом, який викликає інтерес до теми дослідження, презентація надає інформацію в логічній послідовності, презентація завершується, змушуючи замислитись над ідеєю і темою дослідження	Презентація починається з виступу, надає інформацію в певному порядку і завершується викладенням важливих моментів дослідження	Презентація має виступ і висновки, однак вони не спонукають замислитись над темою дослідження. Послідовність надання інформації не послідовно розкриває тему дослідження.	Презентація не містить вступу і висновків. Побудова презентації не дає чіткого уявлення про тему дослідження

Вимоги до структури та змісту презентацій

- Виклад матеріалу, максимальна інформативність.
- 50 слайдів (PowerPoint).
- Ретельно структурована інформація з акцентом на важливі аспекти питання, проблеми, завдання, тощо.
- Наявність коротких та лаконічних заголовків, маркованих та нумерованих списків.
- Важлива інформація (наприклад, висновки, визначення, правила, тощо) повинна бути подана великими літерами та виділеним шрифтом.
- Другорядну інформацію бажано розмішувати внизу слайда.
- Кожному положенню (ідеї) треба видвести окремий абзац.
- Головну ідею треба викласти в першому рядку абзацу.
- Використовуйте табличні форми подання інформації (діаграми, схеми) для ілюстрації найважливіших фактів, що дасть змогу подати матеріал компактно й наочно.
- Графіка має органічно доповнювати текст.
- Пояснення треба розмішувати якнайближче до ілюстрацій, із якими вони мають з'являтися на екрані одночасно.
- Усю текстову інформацію потрібно ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних і стилістичних помилок, а також на достовірність її викладу.

Теми для презентації

- 1) Методологія та етика наукового пізнання.
- 2) Діловий етикет (фахівця філолога).
- 3) Діловий етикет / культура мовлення Американців.
- 4) Діловий етикет / культура мовлення Англіїців.
- 5) Діловий етикет / культура мовлення Французів.
- 6) Діловий етикет / культура мовлення Німців.
- 7) Діловий етикет / культура мовлення Китайців.
- 8) Діловий етикет / культура мовлення Японців.
- 9) Діловий етикет / культура мовлення Іспанців.

- 10) Діловий етикет / культура мовлення Італійців.
- 11) Діловий етикет / культура мовлення представників Арабських країн.
- 12) Діловий етикет / культура мовлення Бельгії.
- 13) Діловий етикет / культура мовлення Греції.
- 14) Діловий етикет / культура мовлення Туреччини.
- 15) Комунікативна поведінка педагога.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

1. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення. Київ. 2012. 184 с.
2. Абрамович С. Д., Чікарьова М. Ю. Риторика. Київ. 2001. 240 с.
3. Волкова Н. П. Професійно–педагогічна комунікація. Київ. 2006. 256 с.
4. Афанасьєв І. Діловий етикет. Етика ділового спілкування. Київ, 2003. 368 с.
5. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення. Харків. 2002. В. 2. 144 с.
6. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика. Київ. 2003. 311 с.
7. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення. Харків. 2010. 228 с.
8. Пасинок В. Г. Учитель і слово : технологія мовленнєвої підготовки майбутнього педагога. Харків. 2004. 208 с.
9. Пасинок В. Г. Теоретичні основи мовленнєвої підготовки вчителя. Харків. 2001. 280 с.
10. Державна національна програма “Освіта”. Україна ХХІ століття. Київ. 1994. 61 с.
11. Капська А. Й. Педагогіка живого слова. Київ. 1997. 140 с. С. 10—11.
12. Павлютенкова Є. М., Калошин В. Ф. Крижко В. В. Конфлікти : сутність і подолання. Стрес у педагогічній діяльності. Харків. 2008. 224 с.
13. Мальований Ю. Педагогічна сутність гуманізації навчання. 1997. № 2. С. 6-10.
14. Зазюн І. А. Основи педагогічної майстерності. Київ. 1987. 207 с.
15. Палеха Ю. І. Ділова етика. Київ. 2001. 180 с.
16. Зязюн І. А., Крамущенко В. Л., Кривоніс І. Ф. Педагогічна майстерність. Київ. 1997. 349 с.
17. Гриньової В. М., Золотухіної С. Т. Педагогічна майстерність учителя. Харків. 2006. В. 2. 224 с.
18. Савенкова Л. А. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх педагогів до професійного спілкування: автореф. дис. ... док. пед. наук. Київ. 1998. 32 с.
19. Сагач Г. М. Ділова риторика: Мистецтво риторичної комунікації. Київ. 2003. 255 с.
20. Сухомлинський В. Народження громадянина. Київ. 1977. Т. 3. С. 521.
21. Хміль Ф. І. Ділове спілкування. Київ. 2004. 280 с.
22. Шеломенцев В. М. Етикет і сучасна культура спілкування. Київ. 2003. 416 с.

23. Штепа О. Г. Рольові ігри в системі формування професійної мовленнєвої майстерності педагога: автореф. дис. ... канд. пед. Наук. Київ. 1996. 24 с.
24. Patterson T. E. *Out of order*. New York. 1993. P. 199.
25. Schlesinger Arthur. *The imperial Presidency*. New York. 1973. P. 11.
26. Ceriani G. *L'empreinte rythmique*. Nanterre. 1998. № 14. 236 p.
27. Dessons G., Meschonic H. *Traite du rythme des vers des proses*. Paris. 1998. 364 p.
28. Harre R., Brockmeier J., Muhlausler P. *Greenspeak. A Study of Environmental Discourse*. London. 1999. 224 p.
29. Magnien M. *L'ellipse a la Renaissance*. Pau. 1992. 315 p.
30. Milner G. A. *Language and Communication*. New York, Toronto, London. 1963. 185p.